

16 OCTOBER 1916.

AFLEVERING 12.

NADruk VERBODEN.

Oppericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per jaar / 4.80.

EENIGE VOGELWAARNEMINGEN VAN DEN WESTRAND DER UTRECHTSCHHE HEUVELEN.

(Vervolg van blz. 215).

E heerlijkste vogels van de heide vind ik toch de Gekraagde Roodstaartjes: dat zijn nu zulke vogels, waar alles mooi aan is. Wat vroolijkt zoo'n dier de dikwijls zoo dorre heidestrecken niet op door zijn kleurenpracht, zijn helder klankvol liedje, in 't eind waarvan hij zoovele vogels bespot, en door zijn aanhoudend en welluidend oewiet-tak-tak. Zijn kleuren schitteren in de zon, als hij, al fladderend, vlinders vangt; hoe prachtig steken die sterk sprekende kleuren van den Roodstaartman af tegen den kalen heibodem, als hij daar naar torren en spinnen hapt.

Doordat deze Roodstaartjes in alle opzichten zoo nuttig zijn en hun aantal de laatste jaren zoo zeer toenam, worden ze bovendien van groot belang voor deze hooge streken. Ze zijn niet zoo kieskeurig met hun broedplaatsen als bijvoorbeeld de Meezen. Veel broeden er nog wel in houtmijten, wat wel gevaarlijk is, omdat ze soms plotseling opgeruimd worden, maar ook een voordeel heeft,

namelijk, dat de koekoek zijn ei niet zoo diep in zoo'n takkebos kan deponeren. Ook zoeken ze nog wel eens nestkastjes op, of broeden, zooals bij ons, tusschen twee balken op de waranda. Veelal worden de nesten reeds gebouwd in klimop, en tevens dikwijls, zooals de Roodborstjes nogal veel doen, tusschen een hoop dorre bladen. Ook vond ik ze algemeen zoo maar op den grond onder een paar heistruikjes: hier is dus van 't broeden in holten al niets meer over. Prachtig valt hier de mimicri tusschen de roodbruine staartjes en de zwarte ruggetjes van de jonge Roodstaartjes met de halfvergane bladeren op. Ook de vrouw-Roodstaart is met haar effen bruine kleur moeilijk van de dorre bladen te onderscheiden en dit maakt 't zoeken dan ook weer veel lastiger. Ik heb pas nog een half uur liggen loeren op een paar oude roodstaarten, die hun bekken met vlinders maar niet wilden ledigen in die van hun kinderen en mij zodoende beletten het nest te vinden. En ik dacht bij mezelf: Breng jullie je kindertjes nu toch gauw 't eten, ze hebben zoo'n ergen honger! Bovendien zaten onderhand de vliegen me op mijn neus en mijn ooren te martelen, zonder dat ik ze verjagen kon, omdat ik zoo stil moest liggen. Maar eindelijk vond ik 't nest met vier jongen dan toch, 't was heel eenvoudig van één soort gele plantenvezels gevlochten.

Toch vond ik ook dikwijls heel mooie nesten.

Eén bij ons huis bleek samengesteld uit: groen mos, rose draadjes, veel witte pluizen, dikke paarse en groene draden uit ons Deventer tapijt en roode en gele draadjes uit de dekens: 't had wel iets van een Perzisch tapijt.

Het aantal eieren, dat de Gekraagde Roodstaartjes, bij ons leggen is vijf voor 't eerste en vier voor 't tweede broedsel, maar van 't jaar vond ik ze ook wel met zes voor 't eerste en drie voor 't tweede.

De Zwarte Roodstaart is hier van 't jaar heelemaal niet, terwijl hij juist verleden jaar zeer algemeen was en onder de dakpannen broedde. Meer oostelijk (Bosch en Duin) wist ik nog een nest en ook één in een luchtrooster van een huis, waar twee broedsels van vijf in 't mooie nestje groot gebracht werden.

Nu ik 't toch over de hollenbroeders heb zal ik ook maar iets over onze Meezen vertellen. Die hebben 't bij ons in 't bosch eigenlijk heel slecht: holle boomen ontbreken bijna geheel. Ik wist er maar vier, die ingenomen werden door twee Koolmeezen, één Spreeuw en één Draaihals. Dit gebrek aan hollen is duidelijk merkbaar: een Kuifmees broedde in een oud Eekhoornnest, een Pimpel in dat van een Merel! Gelukkig echter hangen in de tuinen overal nogal veel kastjes. (Imming en v. Tongeren en de getimmerde, groen geverfde kastjes.) Tot verleden jaar behielp ik me met eigen gemaakte kastjes van oude Verkade-besluitbussen met een gat er in, gaas er om heen en daartusschen hei gestoken. De Meezen maakten hier dankbaar gebruik van. Maar van 't jaar verving ik ze door ± 10 kastjes van Imming en v. Tongeren.

Die Meezen zijn toch soms gekke dieren: in Febr. vechten ze om nestblokken, die ze later soms alle leeg laten staan! We hadden vooral Koolmeezen; het aantal eieren bedroeg 10, 9 en 8 per broedsel. Van 't nest met 8 eieren vlogen

er slechts 3 uit; 2 eieren werden door den Draaihals uit 't kastje gewipt, de 3 overige kwamen nooit uit; één van deze eitjes was bespottelijk klein: 0.8 bij 1 cM. (normaal 1.2 bij 1.5 cM.). Verder hadden we nog een Kuifmees en een Zwartemees met 7 eieren. Dit dier trof ik op zijn nest eens met een denappel, die half afgekloven was, aan.

Niet alleen Meezen eten de zaden uit de denappels, ik heb 't ook wel Musschen, onhandig natuurlijk, zien doen.

Ook een Zwartkopmees broedde bij ons, maar die werd er met nest en eieren door den Draaihals uitgesmeten, die dit kastje in beslag nam. Van dit kastje uit organiseerden hij en zij rooftochten bij de overige Meezen, geheel onnoodig, want een broedplaats hadden ze nu toch. Hij ging dan voor 't gat zitten en trachtte de Meezen bang te maken en er uit te krijgen. De Koolmees hield zich er nog 't langst in, maar moest hij eenmaal wijken dan ontstond een hevig gevecht, waarbij de venijnige Koolmees zich kranig weerde, maar ten slotte toch 't onderspit moest delven. De schuwe Zwarte Mees was altijd dadelijk van 't nest af en ik heb heel wat moeite gehad, den Draaihals telkens weg te jagen. Hij vond dat altijd schijnbaar zeer ongepermitteerd, tenminste hij draaide dan heel zonderling met zijn kop en keek vanuit de hoogte op me neer.

We kunnen dit jaar hier wel van een Draaihals-invasie spreken en noodeloos werden ook in andere tuinen de Meezenbroedsels vernield. Dat is jammer, want de Draaihals is toch een zeer interessant dier en ik kijk er altijd gaarne na, hoe hij met zijn lange tong de mieren van 't gras likt, maar ze zoeken toch ook veel hun voedsel in de boomen.

Het was leuk om te zien hoe na eenige dagen al de Meezen uit de omgeving zich tegen den Draaihals verbonden hadden en zoodra het eigenaardige hooge en heldere geroep gehoord werd, weerklonk het krijgsgeschreeuw der Meezen, de Koolmees natuurlijk vooraan. Andere vogels deden hier niet aan mee, terwijl juist als de Vlaamsche Gaai bij ons in den tuin komt, ook Winterkoning, Vliegenvanger, Roodborst e.a. meedoen. En dan blijft dat niet alleen bij schreeuwen, want nog pas zag ik hoe een troepje van deze vogels den Meerkol op zijn kop pikte en hamerde. Na de menschen, zijn de Meerkols en de Eekhoorns de ergste nestverstoorders. Vlaamsche Gaaien komen hier den heelen zomer bij massa's voor; Eksters daarentegen, 8 jaar geleden nog zéér algemeen, zijn thans *alle* weggeschoten: de jachtopzieners zijn helaas onverbiddelijk, zoodra 't hun Fazantjes maar een beetje kwaad zou kunnen doen.

Maar nu nog iets over dat uithalen door die jongens hier, behalve wat ik er bij de Zanglijsters over vertelde, nog deze staaltjes: Ik wil een Heggemus-, Merel- en Zanglijsternest controleeren, maar vind alles uitgehaald. Vlak in de buurt is een houthakker bezig. Ik ga naar hem toe. Zijn zoontje staat bij hem met de eieren in zijn pet. Ik zeg, dat de eieren in de nesten terug moeten worden gelegd; de houthakker verbiedt 't zijn zoontje en zegt me: „Nesten uithalen is nu eenmaal jongenswerk!“ Hij vertelde verder, dat ze thuis den

inhoud zouden opeten en de schalen aan touwtjes zouden rijgen. Als houthakkers, die bijna overal komen, nesten gaan uithalen, wat dan?

Nog krasser: ik ontmoet het zoontje van den hoofdjachtopziener met uitgehaalde eieren! Dat was te erg! Natuurlijk ging ik naar dezen boschwachter toe, die er diep over verontwaardigd was en 't hem voor altijd afleerde. Dit zijn slechts enkele voorbeelden uit helaas zeer vele. De militairen zijn ook duchtig bezig. Voorbeeld: deze zomer strafte één veldwachter op één fort 29 militairen waaronder één kapitein(!) en 2 luitenants, die de Vogelwet overtraden!

Even plotseling als de Draaihalzen midden April gekomen waren, verdwenen ze ook weer (half Juni), allemaal tegelijk en daarna heeft niemand ze hier meer gezien.

Alle 6 Meezensoorten zijn bij ons in groot aantal, de Pimpels waarschijnlijk nog 't minst.

Nu nog iets over de Meezennesten onderling. 't Moeilijkst is altijd de Koolmeeseieren met nest van die der overige te kunnen onderscheiden. Kuif-, Kool-, Zwarte- en Zwartkopmeezen maken alle hun nest van haren, wol, veertjes, draden en mos. De Koolmees bouwt echter in verschillende lagen *met een harden ondergrond van heidetakjes*, die bij de overige Meezen ontbreekt. Deze heitakjes vormen met mos de eerste laag, dan komt een laag, meestal gele, plantenvezels van één soort. Telkens nadat een ei gelegd is, wordt een prop draden of haren gehaald, die ze bij ons soms van de dekens trekken, soms van de haren van onzen witten keeshond nemen, die juist in dien tijd verhaart. Zoo brengen ze er elken dag nieuwe hoeveelheden in. Eindelijk, wanneer 't broedsel compleet is, worden de haren op zij geduwd en zoo ontstaat dan de 3e laag, een hooge rand van zachte witte haren. Zoo doet de Koolmees altijd. De overige Meezen maken hun nesten uit één geheel, daar zijn mos en wol door elkaar geweven en vormen samen een zachte bekleeding. Soms bedekken ook deze Meezen haar eieren vóór ze voltallig zijn, maar als de bedekking haren was, werden zij bij mij steeds weer door 't overige heengeweven. De Koolmees brengt soms, bij gebrek aan witte haren, een enkele maal ook zacht mos er tusschen. Ook tusschen de eieren van Kool- en Zwarte Mees is, behalve in grootte, eenig verschil in kleur: De Koolmeeseieren zijn heel licht rose en dan bruin gespikkeld, de kleur der eieren van de Zwarte Mees is eerder vaal en dof grijsig wit met bruine stippen. Steeds staan bij alle Meezeneieren de bruine stippen voornamelijk in een breede krans om 't stompe eind.

De Koolmeezen leggen elken dag één ei, de Zwarte Meezen geloof ik 2 (driemaal nam ik 't waar). De broedtijd is voor de Koolmeezen geregeld 12 à 13 dagen, voor de Zwarte Meezen en Goudhaantjes met hun zooveel kleinere eitjes 14 à 15. De jonge Meezen zijn prachtige dieren, als ze op 't uitvliegen staan, maar ze zijn vreeselijk onnoozel.

Ook zag ik van 't jaar een Boomkruipertje met 6 gespikkelde eitjes tusschen eenige stokken en een boom in.

Ook van een ander meesachtig vogeltje vond ik dit jaar nog een nest, nl. van 't Goudhaantje. Hoe ik dit nest vond zal ik vertellen. De heele tocht was al gelukkig geweest: eerst een Fazant met 18 eieren in 't eikenhakhout, mijn 4de van 't jaar al. De kleur van 't Fazantenhennetje stemde geheel overeen met die van de dorre eikenbladen. Van dit nest bleven later 6 eieren achter. Van mijn andere Fazanten lagen er 2 onder een grooten heistruik schitterend verborgen. Het eene nest met 13 werd om onbekende reden verlaten, het andere met 12, met veertjes bekleed (zie foto), kwam geheel uit. Het 4e nest lag in het koren. Hier werd de broedende Fazant op 't nest door militairen doodgeslagen, waarvoor ze echter ernstig door den commandant gestraft werden. Het is opmerkelijk, zooveel als Fazanteneieren onderling soms verschillen van kleur. Soms zijn niet 2 eieren uit één nest gelijk. Het eene is wit, het andere bruin, vaalgroen of blauw, soms ook wit met breede groenige randen.

Een Patrijzennest met 11 lag in een greppel.

Verder zag ik nog hoe 2 oude Roodstaartjes een eekhoorn, die op roof uit was, vervolgden tot diep in 't bosch. Telkens streken ze vlak over hem heen en nu en dan kreeg hij een pik in zijn rug, juist zooals ik dat gezien had van een Ekster. Ook heb ik dien eens een oude kat zien aanvallen, die

Het Goudhaantjesnest.

door 't bosch sloop. Maar toen ging zij er van door en de Ekster bestookte haar tot zij op een straatweg kwam.

De jonge Roodstaartjes zaten nog op het prikkeldraad en schreeuwden om eten. Als jonge vogels toch niet zoo om eten schreeuwden, wat zouden er dan veel minder aan de Vlaamsche Gaai ten prooi vallen.

Daarna kwam ik langs twee vroeger gevonden vinkennesten één tegen een bemosten beuk en één op 't eind van een sparretak. Die Vinken broeden toch op veel verschillende plaatsen, ik vond ze dit jaar ook wel in een den en tegen een eik; ook heeft er, 2 jaar geleden, bij ons één tegen het huis gebroed. Wat is zoo'n vinkenbroedsel niet leuk: eerst dat prachtige nest, dan de 5 of 6 gespikkelde blauwe eieren en tenslotte de prachtige jonge vinkjes met hun kleurige pakjes.

In dezelfde sparren lagen ook een Groenvink en een Staartmees. Beide bleken verlaten: de Groenvinkeieren verregend, het Staartmeezennest vernield.

De Staartmeezen hadden anders niet te klagen, van 2 andere broedsels vloog 't eene geheel uit en van 't andere kwamen 11 van de 12 terecht.

Daarna ging ik over een weide om naar Kievitsnesten te kijken: 5 jonge Kieviten liepen net uit. In een Meidoorn lag een Waterhoen op de groote gespikkelde eieren, het waren er 7 en een Roodborst in het walkantje had al jongen. Onder een graspol vond ik 4 grijze eieren, vol met groote zwarte vlekken, prachtig verborgen. Ze waren van een Graspieper.

Door 't liedje van een Heggemusich werd ik naar een naburig Sparrenbosch geleid en ik zocht nog geen vier minuten naar zijn nest, toen ik op iets minder dan 2 M. hoogte een klein mosmandje onder aan een sparretak zag hangen: ik twijfelde niet: dat nestje was van een Goudhaantje. Heel voorzichtig haalde ik den tak naar beneden, maar er lag niets in.

Dat was eigenlijk een teleurstelling, maar een oud nest kon 't niet zijn en van welken vogel zou 't anders wezen? Ik bekeek 't nestje nauwkeurig: een dikke bodem van mos, vezels, haartjes, korstmos en werkelijk ook spindraden, een heeleboel zelfs. Deze bodem was rond en binnen de randen, die aan en in de takjes vastgeweven waren, lagen een hoop veertjes. Ik besloot naar huis te gaan, want 't werd al aardig donker en de volgende week nog eens te gaan kijken. Het was juist licht genoeg om 2 kwikstaartnestjes te controleren; de jongen waren al uit.

Daarna doorkruiste ik een met Berkjes begroeide heide, met een meertje, een lievelingsplekje van me. Daar vlogen reeds verscheidene Nachtzwaluwen rond: sommige biddend boven de donkere en stille heide, andere klepperden nu eens met veel lawaai, en lieten zich van tijd tot tijd op één vleugel vallen, dan weer vlogen ze snel en geruischloos voort langs een beukenrand, die zich scherp afteekende tegen den nog helderen Westelijken horizon. Voortdurend schreeuwden ze kloeiiek en andere geheimzinnige en angstwekkende geluiden. Een andere streek vlak bij me op den heidegrond neer en was dan plotseling onzichtbaar, alleen weerklonk van daar 't errrr-or, errrr-or. Maar ik liep door; ik had al zoo dikwijls uren liggen kijken naar de duikelende en rechts en links zwenkende schimmen, die daar voortgleden, zò dikwijls waren ze boven m'n hoofd aan 't bidden geweest en had ik de witte streep op de vlerken gezien, nù liet ik ze maar rustig vlinders vangen.

Toen ik den volgenden Zondag terugkwam, precies een week er na en met spanning naar 't nestje keek, lag daar 't Goudhaan-wijfje te broeden. Pas toen ik den tak naar beneden haalde, vloog ze er af. Op 't fijne angstgeschreeuw kwam ook 't mannetje en zoo fladderden ze vlak om me heen, 't mannetje met zijn gele streep op den kop en zijn olijfgroene jasje, 't wijfje valer. In het nest lagen 7 teere, geelbruine eitjes, welk aantal de volgende week steeg tot 9. Met veel moeite fotografeerde mijn vriend het nestje, toen ik met hem echter enkele dagen nadat de jongen uitgekomen waren terugkwam was 't nest leeg: de jongen waren natuurlijk opgegeten door één of anderen roofvogel. Maar

tegelijk zagen we, dat de oude Goudhaantjes een nieuw nestje bouwden, nu veel hooger.

De heele maand Juni was ik verhinderd ook maar een oogenblik naar mijn vogels te gaan kijken. Daardoor miste ik zeker veel, want de maand Juni is een van de beste maanden van 't jaar.

Toen ik dan na een maand bij mijn nest van het Goudhaantje terugkwam, lagen 8 eieren in 't nieuwe nest. Nog voor dit broedsel uitkwam, werd 't vernield door een roofdier. Arme Goudhaantjes!

D. TOLLENAAR.

(Wordt vervolgd).

EENIGE VEEL VOORKOMENDE MUGGENLARVEN.

WANNEER men, met een fijnmazig netje gewapend, onze slooten en vijvers doorvischt, op jacht naar allerlei microscopische diertjes en plantjes, maakt men zodoende tevens verschillende andere schepsels buit, om wie het weliswaar nu niet in de eerste plaats te doen was, maar die toch zoo interessant zijn, dat ze onwillekeurig tot nadere beschouwing uitlokken. Zoo ben ik gekomen tot de studie der talrijke insectenlarven, die men zoo voor en na al visschende in zijn net krijgt en deze studie heeft me zóóveel genot verschaft, dat ik hoop ook anderen tot de beoefening er van op te wekken.

Bijzonder aardig zijn de *muggenlarven*: deze diertjes toch vertoonen tal van interessante biologische bijzonderheden en munten, althans sommige soorten, uit door een hoogst belangwekkende lichaamsbouw. Daarbij behoeft men niet zoo heel veel moeite te doen tot het verkrijgen van studiemateriaal. In de kleinste waterbekkens toch zijn deze larven aanwezig en in veel streken van ons land zal het geen bezwaar opleveren alle typen, die in dit artikel beschreven zullen worden, in één enkelen zomermiddag bij elkaar te krijgen.

Laten we beginnen met de allerbekendste, dat is de larve van het geslacht *Culex*. Dit diertje kent natuurlijk iedereen uit de boeken, want hiertoe behoort o. a. onze gevreesde zomerplaag, de beruchte *steekmug* (*Culex pipiens*) en afbeeldingen van dit insect in zijn verschillende ontwikkelingstoestanden ontmoet men tot zelfs in kinderschoolboeken. Toch zal zelfs menige natuurvriend deze larven niet in natura aanschouwd hebben! Immers de diertjes zijn bijzonder vlug, nemen uitstekend waar en vluchten bij het minste alarm naar den veiligen